

ÅNGBÅTEN

Årg 38 • Nr 3 2002 • 108

Ångbåten

Medlemsblad för
Sällskapet Ångbåten, Göteborg
ISSN 1402-8360

Göteborgsredaktionen:

Ingar Kronhamn, Gamla Björlandvägen 182, 417 28 Göteborg, tel 031-51 22 20,
e-post ingvar.kronhamn@home.se (ansvarig utgivare)

Bertil Holmström, Ulveliden 15, 416 74 Göteborg, tel 031-21 61 73, e-post bertil@ybc.gu.se
Gunnar Söderberg, Bergårkan 4, 426 69 V. Frülunda, tel 031-29 88 65, e-post g.soderberg@telia.com

Lokalredaktionen Lysekil:

Bo Stammark, Fregatväg 3, 453 30 Lysekil, tel 0523-134 14, fax 0523-154 53, e-post markgraf@algonet.se
Tidskriften utkommer med fyra nummer per år. Premsubscriptionsavgiften för år 2002 är 150 kronor.

Bidrag till tidningen kan skickas på olika sätt efter överenskomme med redaktionen.

Adressändringar meddelas till Britta Andersson, Njåderbrunnsgatan 16, 426 77 Västra Frölunda
eller på Postens blankett direkt till Sällskapet.

Grafisk produktion: Litroprint Media AB 2002.

Sällskapet Ångbåten

Box 2072, 40312 Göteborg
www.steamboat.se

Medlemsavgiften för 2002 är 150 kr. Postgiron 62 16 06-3, bankgiro: 671-68 62.

Ordförande: Bengt Cremenese, tel 031-407 89, sekreterare: Björn Persson, tel 031-21 00 71,
kasör: Ove Iks, tel 031-69 89 34, e-post kassor.steamboat@swipnet.se

Telefon till expeditionen 031-701 77 54 (öppna endast telefonsvarare).

Ångaren BOHUSLÄN har under seglatsessionen sin tilläggsplats vid Stenpiren, Göteborg,
tel 031-13 14 50. Vinsterruppläggnig vid Skeppshorn, tel 031-13 14 20.

För beställningstrafikkens svarar Barbro och Claes Johanson, tel/fax 031-68 25 82.

Regalerna turar med FÄRJAN 4 utgår från färjeläget vid Residensbron (vid Stenpiren).

För beställningstrafikkens svarar Claes Verner, tel 0706-59 50 60.

Försalongen

Välkommen ombord i höstbåten!

Även om det kan synas gles mellan turerna är vi väl lastade med allehanda guds. En återblick på den gångna sommaren skänker glimtar från olika håll.

Under sommaren har inte bara medlemmar och vanligt folk rest med BOHUSLÄN. Såväl Karl XII som kung Carl XVI Gustaf har rest med oss.

Vi har även fått rapporter från olika exotiska orter. Vad sägs om Krokstrand och Vejle? Och om resorna runt Tjörn och Orust liksom en vanlig onsdagsstur!

Och har ni tänkt på att ångaren är ett stycke flytande kultur? Nu vet vi det!

I den historiska serien har vi nått matsalen och försalongen där vi hittar en del matnyttigt.

Turen runt Orust ger oss lust att besöka Ställingsön, badorten på insidan av Orust, där förr KUNG RANE lade till.

Detta och mycket annat finns med när Ångbåtens hösttur lägger ut!

REDAKTIONEN

Manusstopp Ångbåten

Nr 4 2002: 11 november 2002

Nr 1 2003: 27 januari 2003

Nr 2 2003: 14 april 2003

Nr 3 2003: 1 september 2003

Omslagen

Förens: Uppehåll vid Swanesund på resan runt Orust med BOHUSLÄN den 7 juli 2002. Foto Gunnar Söderberg

Aktorn: Ångbåts AB Bohuslänska Kustens turlista för linjen Göteborg-Uddevalle sommaren 1939.

Ordföranden har ordet

Ångbåtsvän!

Då är det åter dags att få en stunds god läsning i vår tidskrift. Det är en liten högtidstund, tycker jag, när man kan bryta plastomslaget och börja plöja igenom allt läsvärt. Jag för min del vill försöka att sammanfatta sommarsäsongen, som ju nu är över för i år.

Vi körde igång redan i slutet av april med beställningstrafiken, men gjorde ändå den sedvanliga 1:a majturen med inbjudna gäster. Det är ju en gammal tradition, som jag anser bör leva vidare.

Hela maj månad gick vi en hel del beställningsturer, för att i början av juni även ta oss an de turfläsbundna resorna. De har varit många i år!

Under en vecka i mitten av juli, var vi borta från Göteborg i samband med ett veteranfartygsmöte i Vejle, som ligger på Jylland.

Vi fick fyra fina dagar i denna goda hamn och fick som vanligt massor av beröm för vårt fina fartyg. Det var fullt med passagerare på alla turer vi gick ut på Vejlefjorden. På kvällarna kunde vi

förlusta oss på kajerna, där stora restaurangtält var uppsatta. Även träffar med andra besättningar ombord i övriga fartyg var trevliga inslag.

På resan hem gjorde vi ett uppehåll i Hals, som ligger där Limfjorden mynnar i Kattegatt. Detta är en fin hamn, som har börjat bli en konkurrent till Skagen, när det gäller färdmål för svenska fritidsbåtar. Vi låg här en natt och styrde sedan mot hemlandets kust.

Sammanfattningsvis var det en rolig resa, men arbetsam för besättningen naturligtvis.

En dryg vecka efter vår hemkomst, var det åter dags att kasta loss för en längresa, som denna gång gick noröver mot Strömstad. Fullbokade resor, härligt väder, massor med jobb, men god sammanhållning och stämning ombord ändå.

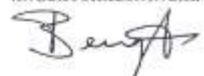
Då vi gjorde en resa till Krokstrand i Idefjorden stod Kung Karl XII tillsammans med några karolliner och sköt salut. Detta sällskap medföljde sedan fartyget på återfärden mot Strömstad.

Konungen tyckte att det var en upplevelse att få färdas i ett sådant modernt flytetyg, som ju ej fanns på 1700-talet!

Jag vill då nämna, på tal om kungligheter, att vi i augusti hade värt kungapar och landshövdingeparet som passagerare i Ångaren, för en kort tur mellan Stenpiren och Eriksberg. Mer om denna begivenhet kan Du läsa om på annan plats i denna tidskrift.

När dessa rader läses är det slut med årets seglingar. Dom har varit många och arbetsamma för Er som är aktiva ombord. Därför vill jag tacka Er, alla kämpar, som ställer upp på ett helt otroligt sätt, så att vi kan hålla vår verksamhet igång. Jag är full av beundran för Era insatser!

ÅNGBÅTSHÄLSNINGAR

BENGT CREMONESE
ORDFÖRANDE

Innehåll Ångbåten 108

Försalongen	2	REX besökte Thorskog	10
Ordföranden har ordet	3	En ö i havet	11
BOHUSLÄN flytande kultur	4	Runt Tjörn och Orust	12
Kungäparer reste med BOHUSLÄN	6	I matsal och försalong	14
Farmor bättre än drottningen!	7	KUNG RANE på Ställingsön	16
BOHUSLÄN besökte Vejle	8	Vi har läst...	21
Titta, dom skjuter på oss!	9	Aktersalongen	22

Årsmöte i Sällskapet Ångbåten

hålls ombord i m/s WALONA vid Stenpiren lördagen 26 oktober 2002 kl 12.00. Dagordning enligt kallelsen som bifogas detta nummer av Ångbåten. Tillfälle att följa med på årets sista stadsvandring med FÄRJAN 4! Styrelsen.

Arbetsdagar ombord i BOHUSLÄN

vid Skeppsbron, kajplats 17
tisdagar och torsdagar
från kl. 10.00.

ombord i FÄRJAN 4

Stenkolsgatan 1-3, Ringön,
måndagskvällar.

Stadsvandring med FÄRJAN 4

Lördagar t.o.m. 26 oktober.
Från Residensbrons färjeläge
vid Stenpiren kl. 14.00, åter kl 16.30.
Guide, vandring i land, café.
Pris 60 kr, barn u 12 år fritt.
Medlemsrabatt 30 kr.
Välkommen ombord!

BOHUSLÄN – flytande kultur

Författaren och biologen Stefan Edman gjorde i somra en resa med BOHUSLÄN för att uppleva sin barndoms ångare. Det blev en kärleksfull skildring, tidigare införd i Bohusläningen, som vi gärna låter Ångbåtens läsare ta del av.

Äntligen! Där ligger han, min barndoms stolte ångare. Vackrast på kusten, vit och smäckert i skrovet, förmån i sin mahognybruna kommandobrygga. Detta är den jag längtat efter i årtal. Kunde knappt sova i natt, kände mig som sjuarvingen före julafton.

Men nu är klockan tio, solen värmer och s/s BOHUSLÄN skall snart lägga ut från Kungshamn för resan sydvärt. Andäktigt stegar jag över landgången, intrar den branta trappan till överdeck, framför den svarta skorstenen. Det myllrar av folk från för till akter, två busslastar med sjösagna från Göteborg har just gått ombord.

Kling-kling-kling! Bengt Cremonese slår i klockan och smyger ut sin klenod genom hamnen, med kurs på Smögen. Han ser ut som kapten skall göra – skäggonfluten, tjustigt uniformerad, brunbränd. Till vardags på STENA DANICA över Kattegatt, på semesteren och all ledig tid befullhavare för BOHUSLÄN. Tillsammans med nästan trettio andra i den helt ideella besättningen. Mest medelålders och äldre, men också en växande grupp yngre entusiaster.

– Ja, vi jobbar helt oavlönat. Men får så mycket tillbaka: Gemenskapen, havet, känslan att göra något viktigt när

Ångaren BOHUSLÄN vid Klädesholmens ångbåtsbrygga 28 augusti 1976. Foto Gunnar Söderberg

vi vårdar detta fantastiska kulturarv.

Lenelotte Almqvist, gammal marinnlotta nickar glatt. Hon är intendent ombord och har seglat med BOHUSLÄN i nio somrar.

– Idag har vi lite drygt 220 passagerare. Intresset är på topp, jag tror att folk i vår stressiga tillvaro alltmer söker sig till såna här rofyllda upplevelser. Att glida fram, tytt och mjukt, utan hets. Förresten, du kanske vill gå med i Sällskapet Ångbåten, det kostar bara hundrafemti kronor? Kapten Bengt är

ordförande och vi har 1600 medlemmar...

Visst vill jag det. Och får som bevis den trivsamma tidskriften *Ångbåten*. Med alla fakta om BOHUSLÄN, LYSEKIL, S:t ERIK och de andra eleganserna. Och med en nostalgi-turlista från 1957, sommaren när jag var elva år och ångbåtsfrek och sprang ner för att ta trosken vid Klädesholmens brygga varje gång ångvisslan ljöd.

Jag älskade dessa båtar, minns att jag kunde tidtabellen utan till; från Gravarne

(Kungshamn) 6.30, Smögen 6.40, Malmön 7.05, Gullholmen 8.40, Klädesholmen 10.20...

Sällskapet Ångbåten drog igång 1965 och lyckades rekordsnabbt skramla ihop tillräckligt med slantar för att köpa den då skrothotade BOHUSLÄN. Sen dess har båten förgyllt både bohuskusten, Göta älv och Vänern med sin närvaro. Utan bidrag från stat och kommun.

– Nej, inte ett öre, vi betalar till och med kajavgift till Göteborgs hamn med 40 000 kronor, säger Bengt, ber oss hålla för örnen och drar i ångvisslan. Gullholmen nästa!

Nu sprider sig gudomliga dofter från de idla salongerna en trappa ner. Lax eller bifv, det är bara att välja. Med goda drycker därtill. I kafeterian under akterdeck kan man avnjuta lika läckra och vackert designade räkmackor med Grebbestads mustiga Granitöl; jag sparar flaskan med den särskilda ångbåts-etiketten.

Nere i maskinrummet, i tropisk hetta, möter jag Sture Arvidsson, bördig från Gullholmen men idag vid petrokemin i Stenungsund, och Bengt Foes, gammal verkställare från Eriksberg. Jag inser att de sköter ångmaskinen som ett barn, putsar, oljar, justerar ångtrycket.

– Visst är hon fin, som ett pumpande hjärta i full vigör, trots sina åttiotta år. Hela vintern träffas vi ett gäng pensionärer här nere, pysslar och har trevligt. Två gånger i veckan...

Plötsligt ringer det i maskintelegrafen från Bengt C uppe på kommandobryggan. Bengt F rusar fram, signalerar svar

och drar ner till "halv maskin". Självt sluttar jag upp till kapten, ser vi att vi nu glider in mellan Kyrkosund och Härön. Folk vinkar glatt från sina bryggor och bodar, somliga lagar middag, andra däser eller sitter i sina båtar. Det märks att människor fylls av feststämning när den gamle veteranen ångar förbi. Kameror åker fram, en del ger sig ut för att möta oss och smurar runt den sköna akterstiven.

Jan Brügge, lott från Brofjorden och semesterjobbare på BOHUSLÄN, drar i visslan. Han kan kustens farleder som sin egen byxficka. Fotograferar. Och berättar om dramatiska episoder under stormiga höstdagar, fjärran från sommaridyllens lugna vattenspeglar.

Dessa körtroda gnejsknallar! Skämet bort mot Eggeskär, skarvarna som torkar sina vingar, muttrande ådor.

Åstols solmättade husrader, som uppstigna ur havets djup. Och så alla dessa vita segel, likt armador av fjärlar som plötsligt landat i det blå.

– STENA DANICA har propellrar lite varstans, jag kan vända och vrida hur jag vill. BOHUSLÄN är trögare, här får en ta det varsamt. Sjuhundra hästar, jag kunde köra fjorton knop som de gamla kaptenerna. Men han är ju ett museum, så det får bli tio...

Säger Cremonese och gör en ny måsterlig tilläggning, nu i Marstrand. BOHUSLÄNS gamla hemmahamn under de fyrtio åren från 1914, med dagliga resor Göteborg-Gravarne och åter.

Livlinan för kustbefolkningen, långt före massbilismens och broarnas tid.

STEFAN EDMAN

Hösten på Sjöfartsmuseet

Onsdagskvällarnas föredragsserie på Sjöfartsmuseet har redan börjat när det här numret av *Ångbåten* kommer ut.

Föredragen börjar i hörsalen kl 19.00:

16 oktober *Berättandets rull inom en rederiöverkambet* Per Forsberg, Handelshögskolan, Göteborg

23 oktober *Knubbsålen, en plåga och rears* Sven-Gunnar Lunneryd, sällforskare

30 oktober *KRAV-märkt svenskodlad fisk – en möjlighet?* Björn Lindblad, kanslichef på Vattenbrukarnas Riks-förbund

6 november *Från stjärnor till satelliter – konsten att navigera* Marie Rådho, universitetslektor i astronomi, Chalmers

13 november *Hammer, både nöje och delikatess* Ingvar Sjöstedt, Svenska Hammerakademien

20 november *Öar – från Atafu till Vendelö* Anders Källgård, läkare, författare och nesofil/ö-älskare

27 november *Filmkväll* se annons i pressen för närmare program

Utställningen *Brev från TITANIC* pågår till 1 december. Visningar varje lördag och söndag kl 13.00.

Sjöfartsmuseet och Akvariet har öppet september-april tisdag-fredag 10-16, onsdag även 16-21, lördag och sön- och helgdag 11-17.

Kungaparet reste med BOHUSLÄN

Lördagen 17 augusti hade vi nöjet och äran att ha vårt kungapar ombord i BOHUSLÄN för en kort tur.

Vi fick en förfrågan i slutet av juni av Svenska Kungstälts organisator, Boo Beasta, om vi var intresserade av att köra vårt kungapar till Eriksberg där starten för årets rally skulle äga rum.

Svaret blev naturligtvis positivt från vår sida. Ett önskemål från alla inblandade var att, p.g.a. säkerheten, hålla transporten hemlig. Tidigt lördag morgon låg ångaren nyputsad och med stor flaggning vid Stenpiren och väntade på sina gäster.

Från Residenset kom sju personer gående, Kungen och Drottningen, landshövdingparet samt adjutant och två Säpoman. På Stenpiren finns endast några personer från en tremastad tysk segelbåt som låg där och som ville se sin Drottning.

Vid landgången till BOHUSLÄN väntade Nathalie Berg med blommor som lämnades till en strålande vacker Drottning. Sällskapets ordförande, och dagens kapten, Bengt Cremonese, hälsade välkommen och informerade om Sällskapet Ångbåten och BOHUSLÄN.

Som gåva överlämnade han vår sitt andelsbevis till Kungaparet. Kungen hade vänligheten att skriva sitt namn på en mässingsplatta som nu pryder skottet i Kungaparet och vår ordförande finns att beskåda på samma ställe.

Samtliga gäster tillbringade överfarten ute på däck. Vid passerandet av STENA DANICA utbyttes hälsningar

Kungaparet i matsalongen tillsammans med BOHUSLÄN befälhavare Bengt Cremonese lördagen 17 augusti 2002. Foto Lars Jonsson

mellan fartygen. Drottningens undrade varför det tutades, fick förklaringen, varpå paret gick till babordssidan och vinkade till delar av besättningen ombord i STENA DANICA.

På kajen vid Eriksberg hade mycket folk samlats för att se ångaren anlända med sina gäster. Vid ilandstigningen tackade samtliga för resan och uttryckte sin beundran för vår fina ångare.

Lördagen 17 augusti 2002 blir således ett datum att skriva in i historieböckerna.

CLAES JOHNSON

Vi tackar Claes för rapporterna från kungaparets resa med BOHUSLÄN!

Men det är inte nödvändigt att **Kungen kommer på besök** för att även Du skall skriva till Ångbåten! Låt oss i redaktionen få veta vad som tilldrar sig ombord i våra ångare! Skriv med penna, skrivmaskin eller dator, skicka med posten, faxa eller mejla, det går faktiskt bra att ringa också! Om vi inte rentav ses ombord! Välkommen med bidrag!

REDAKTIONEN

Ångbåten Nr 3 2002

Farmor bättre än drottningen!

Till vänster, Nathalie Berg och kapten Bengt Cremonese på BOHUSLÄN promenaddäck i väntan på kungaparet. Foto Barbro Jobsson

Övre bilden, Nathalie Berg överlämnar blommor till Drottning Silvia på Stenpiren. Foto Lars Jonsson

Nathalie Berg, 5 år, var den som fick äran att överlämna en bukett blommor till Drottning Silvia vid kungaparets resa. Veckan innan tränades det på att niga och vad som skulle sägas. Allt gick väl inte perfekt men hon lovade att fixa det hela. Hon avsköjade dock för farfar att hon var lite spänd.

Lördag morgon kom Nathalie med ny klänning, målade naglar (hon har sett hur mamma gör när hon skall vara fin) men inte nervös. Hon instruerades var

hon skulle stå och för säkerhets skull fick även mamma vara i närheten.

Drottningen kom och Nathalie lämnade blommorna och önskade välkommen ombord i ångaren BOHUSLÄN. Nu hade hon ju gjort sitt uppdrag. Då böjde sig Drottningen ner och frågade vad hon hette. Att Drottningen skulle prata med henne hade ingen sagt, så hon vände ryggen till och gick till mamma.

Som tack för hjälpen skulle Nathalie få åka med på turen till Eriksberg. En

åktur med BOHUSLÄN har länge stått på önskelistan. Ännu en gång ombord försökte Drottningen prata med femåringens, men fick nobben igen.

Händelseförloppet påtalades senare för mamman som frågade varför hon inte stannade och pratade. Döm om sin förvåning när hon fick svaret "Jag hade inte tid". "Tid måste Du väl ha, Vad skulle Du göra"? "Jag skulle ju gå till farmor". Så vad är en Drottning mot Farmor?

CLAES JOHNSON

Ångbåten Nr 3 2002

BOHUSLÄN besökte Vejle

Den lilla danska staden Vejle vid Jyllands östkust firade i mitten av juli 2002 sitt 675-årsjubileum och i sam-band därmed inbjöd man till ångbåtsträff med tillhörande allt i ånga.

Efter övervägande tackade Sällskapet Ångbåren i vintras ja till inbjudan att delta med ångaren BOHUSLÄN.

Efter alla förberedelser avgick så BOHUSLÄN från Göteborg direkt efter onsdagsturen den 10 juli med 26 personer i besättningen. Bläsig väder hade förutspåtts, vilket i verkligheten kom att bli ordentlig blåst med höga vågor och därmed ett par rejala åskbyar.

Bemanningen på brygga och vid ratt fick en jobbig natt, medan övrig besättning i sina kojor eller i maskintjänst blev ganska omraskade. Särskilt gällde väl detta för dem som försökte sova i skansen, där fick man svårt att hålla sig kvar i kojerna.

Morgonen kom och i lå under danska landet samt med avtagande vind blev färden angenäm. Ingen ombord var utsövd men alla var glada och den osedvanligt fina sommaren 2002 hade begynt.

Vid infarten till staden Vejle, en liten hamn i slutet av Vejlefjorden, märktes intet av festivitas! Åt babord, stora magasin och däremellan jätteupplag av flis. Åt styrbord också magasin och silos samt stora högar av stenkross och gatssten av olika kvaliteter – drömmar för demonstranter!

Efter hand samlades de fartyg som skulle delta och på kajen började resandet av flera jättestift för öl och serve-

BOHUSLÄN i Vejle. Välkommen ombord båtar fr. v. Ingrid Berg, Inga-Lill Falk, Christina Malmberg, Björn Persson, Charles Salséval de Serres, Lenelotte Almquist och Arne Larsson. Foto Anders Carlberg

ringar, musiksträder, karuseller m.m.

Fredag kl. 18.00 skedde så paraden med inlöpande fartyg, förutom eskorterande fartyg, tyska SCHAARHÖRN och WAAL, danska SKJELSKÖR och vår egen BOHUSLÄN. Den tyska passagerarångaren ALEXANDRA hade tyvärr blivit försenad på grund av moström i Lilla Båle.

Vid ankomsten vidtog så det officiella öppnandet av ångfestivalen. Aktiviteterna på kajen var minst sagt livliga. Det var mycket folk och flitig trafik med ångloksdrager tåg, tre stora ångvältar av skilda modeller, ångtraktorer samt en

stor ångdriven bil, ursprungligen avsedd för prämdragning. Och, vad sägs om en trehjulig ångdriven moped? Tyst och snabb, men ack så skrymmande!

Det fanns även några stora stillastående lokomobiler i varierande skick till beskådande, även de i verksamhet. Alla ångdrivna fordon som hela dagarna kördes fram och åter på kajen var var och en försedd med vissla i varierande tonläge. Det blev alltså inte särskilt tyst, snarare gränsade det till ljudteror.

Lördag 13 och söndag 14 juli ägnades åt flera aktiviteter på kajen samt en timmas utfärder med de deltagande fär-

tygen enligt turistlagd ordning. Vi hade nöjet att ha alla våra turer helt fullsatta.

Själva turen kunde givetvis inte bjuda annat än vackert väder och en kort färd ut och in i fjorden, men för passagerarna gällde nöjet att bekanta sig med vårt fartyg, som i år är i utomordentligt fint skick.

När passagerarna gick iland fick besättningen ständigt höra "takk for en dejlig tur" och "ett meget flott skib" o.s.v. Ljuvlig musik!

Söndagen började med gudstjänst på SCHAARHÖRN'S akterdäck. Festivalen avslutades på söndag kväll med fyra jättefyrvärkerier. Det var semifinal i danska fyrvärkerisjästerskapen. Det var ett imponerande skådespel, men vi är ju rätt bortsklämda med sådant i Göteborg.

Hemfärden måndagen 15 juli gick i gott väder norrut utmed danska kusten till den lilla mysiga hamnen i Hals där vi fick en trivsamt kväll ombord med intern underhållning, god mat och allmänt gemyt. I Hals hade vi gärna stannat längre, men vi hade ju en väntande onsdagstur i Göteborg.

Tisdag morgon avgick vi ut över ett otroligt stilla hav, blankt som en spegel. Det kändes nästan grymt att med vårt bogsvall skära i denna fina yta! Ankomsten skedde i god tid till Stenpiren och till den s.k. vardagen.

Resumé: En i många stycken mycket jobbig resa, mycken trivsamt gemenskap, god mat samt glattigt och gott kamratskap. Mera sådant, tack!

CdES

Titta, dom skjuter på oss!

BOHUSLÄN under tid. Foto Bert-Åke Larsson

Sista söndagen i juli gjorde BOHUSLÄN en rundtur från Strömstad genom Svinesund in i Idefjorden, med ett kort strandhugg i Krokstrand. I Ångbåren nr 107 gav vi en detaljerad beskrivning av hur turen var upplagd. Fast en programpunkt hade vi utelämnat.

Er förbundne som tillhörde den lilla skaran invigda fattade posten på balkongens babordssida vid infarten mot Krokstrand för att avnjuta reaktionerna.

"Titta, där borta står det folk på bryggan!" "Det ser ut som om dom har något slags uniformer!" "Och gevär?!"

Tystnad. En grå rökpuff syns från en gevärsmynning. Efter någon sekund-

kommer knallen, "DOM SKJUTER PÅ OSS!" Ännu en rökpuff, ännu en knall. Och ett tredje skott.

Vid tillägningen välkomnades vi av Karl XII själv, gestaltad av Boinge Hjertén, och tre bussar med musköter. Alla klädda i tidsenliga uniformer, med uppsvingda rockskört och kraghandskar och allt. Karolinerna följde med ångbåten på återfärden till Strömstad, till stor förtjuselse för många passagerare.

Bo-Inge har ett litet museum i Krokstrand, med memorabilia från Karl XII:s tid – väl värt ett besök nästa gång ni besöker Bohusläns östkust!

BERTIL HOLMSTRÖM

REX besökte Thorskog

Den lilla prydliga bogserbåten REX som i storlek och utseende liknar bogserbåten STORMPRINCESS, besökte Västsverige i mitten av juni i år. Någon större medial uppmärksamhet rönt inte besöket, med undantag av Trollhättans Tidning, som faktiskt hade ett stort uppslag om REX.

Vi var några båtologer som fått reda på att REX skulle komma till Thorskog och Lödöse. Efter kontakt med "Varfshistoriska Föreningen i Göta Älvdalen" kom vi överens om att få en närmare titt på REX medan den låg i Lödöse.

REX hör hemma i Hallstahammar vid Strömsholms kanal och anledningen till besöket var firandet av ångarens 100-dag. Den är byggd 1902 på Thorskogs Varf i Västerlanda.

REX tog sig säfunda från Hallstahammar, genom bl.a. Strömsholms kanal, Mälaren, Göta kanal och Göta älv till Thorskog där en välkomsteremöni arrangerades den 20 juni.

Bryggan vid Thorskog lämpade sig inte för något längre uppehåll och midsommarmaren tillbringade man därför vid Lödöse Varf, på andra sidan älven. Där kunde den lilla koleldade och mycket välhållna ångbåten sedan besökas.

REX var i prima skick, men så genomgick den också en större renovering vintern 1993-94, då bl.a. däckplank, garnering och inredning förnyades. En riklig detalj noterades vid vårt besök, skorstenen är fallbar liksom masten.

REX byggdes alltså på det för länge sedan nedlagda Thorskogs Varf. Båten

REX på Göta älv utanför Thorskogs Varf 20 juni 2002.
Foto Ragnar Magnander

är 14,9 meter lång och 3,9 m bred och drivs av en ångmaskin på ca 80 IHK. Ångpannan är ved- och koleldad.

1918 köptes REX av dåvarande ASEA för att dra prämar på Strömsholms kanal och Mälaren med bl.a. sandsten och dolomit från örebrotrakten till Surahammars Bruk. 1950 blev REX depåfartyg vid byggandet av Hjulstabron i Mälaren.

Efter flera års förfall köptes båten 1966 av tre ungdomar från Hallstahammar. Den låg då sjunkna vid Surahammars bruks kolkaj. REX rustades upp och kom åter igång 1970.

1988 köptes REX av Hallstahammars

kommun i syfte att bevara båten som ett kanalhistoriskt minnesmärke. Mycket arbete har därefter nedlagts för att få båten funktionsduglig och återskapa det mesta av originalutförandet.

Den 23 maj 1992 återinvigdes REX, varvid ansvaret för drift och underhåll överlämnades till "Strömsholms Kanals Historiska Förening".

Båten är en prydnad för Hallstahammars kommun och ibland kan man få se den ånga fram på Strömsholms kanal där REX och den originella passagerarprämen ALBERT kan fånga ens intresse.

RAGNAR MAGNANDER

Ångbåten Nr 3 2002

En ö i havet

Medlemmar som statister i "En ö i havet": Leif Lundgren, Ros-Marie Högström och Christina Malinberg. Foto Ingvar Kronhamn

Under några dagar i början av september var ångaren BOHUSLAN engagerad i en inspelning av tv-serien "En ö i havet".

Serien bygger på Annika Thors fyra böcker om de judiska systerarna Steffi och Nelli som under andra världskriget kommer från Wien till svenska västkusten. Annika Thor har även skrivit manus till tv-serien som kommer att sändas i Sveriges Television hösten 2003.

För inspelningarna har man sökt efter

tidstypiska miljöer. Ångaren BOHUSLAN är den självklara skärgårdsångaren och Stora Kornö utanför Lysekil är den genuina skärgårdsön där händelserna utspelar sig.

Även aktiva medlemmar i Sällskapet Ångbåten medverkade som statister när inspelningarna gjordes ombord under gång i Göteborgs södra skärgård den 5 september.

INGVAR

Ångbåten Nr 3 2002

Utflykt med skärgårdsbåt till Brännö

På hösten när ångaren BOHUSLAN är upplagd kan vi kanske locka med en skärgårdsutflykt till Brännö.

En fin rundtur är att ta båten från Saltholmen till Husvik, promenera tvärs över ön till Rödsten och där ta båten till Saltholmen. Mitt på ön ligger Brännö Vårdshus som har öppet torsdag-söndag, tel 97 04 78.

Båt avgår från Saltholmen måndag-fredag 09.50 och 14.35, lördag 09.30 och 14.30, söndag 09.30 och 15.00. Alla båtar (utom lördag 09.30) har café ombord.

Från Rödsten finns täta turer till Saltholmen. Upplysningar tel 29 75 99, www.styrsobolaget.com
Västtrafiks biljetter gäller.

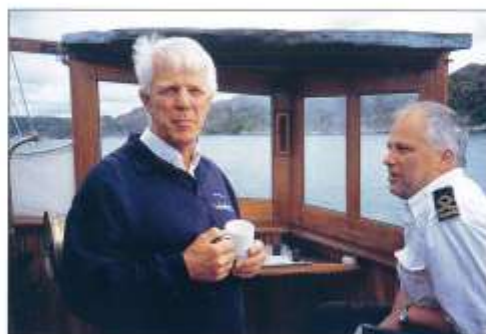
Vi kör på uppdrag av Västtrafik

Runt Tjörn och Orust

Veckoslutet 6-7 juli gjorde ångaren **BOHUSLAN** två fantastiskt fina resor från Skårhamn. Runt Tjörn på lördagen och runt Orust till Göteborg på söndagen. Kim Forsblad var befälhavare och visade verkligen att han kan hantera ångaren på rätt sätt.

Eftersom **BOHUSLAN** saknar styrmaskin krävs rörgångare med kraft i armarna. Här har däcksmän Anette Gertmo rotert.

Färdledare på resorna var Ingvar Kronhamn, som för 37 år sedan drog igång den lyckade räddningsaktionen för den då skrotningsbotade ångaren. Här i samtal med styrman Claes Verneer.

I köket bärade kokarna Jan Hagberg och Anders Carlberg med välskött hjälp från däcksmän Anders Johansson. Huvudmenyn var ångbåtsbuffé med lök och potatis.

På lördagens tur runt Tjörn fanns 242 passagerare ombord. För däcksmännen Anders Lind, Peter Erlansson och Erling Risfelt var det tur att inte alla ville ha skalad potatis.

God mat ombord ger ju även mycket disk men det finns en ånguppvärmd diskmaskin. Här är det båtsman Björn Persson och däcksmän Daniel Lind som bär diskvorn. Daniel är en av tre unga killar som haft sin sjöpraktik ombord i sommar.

Den 700 bkr starka trippelmaskinen skall naturligtvis upplevas "live". I synnerhet under snabba manövrer när maskinisten mycket snabbt ändrar rotationsriktningen från FULL FRAM till FULL BACK med hjälp av ångomkastningen.

Alla maskinmanövrer journalförs på traditionellt sätt. Här är det Kennet Magnusson som för pennan. Text och foto Gunnar Söderberg.

I matsal och försalong

Här fortsätter serien om ångaren BOHUSLÄN när den tillhörde Marstrand-bolaget och trafikerade linjen Göteborg-Marstrand-Ljudekl-Gruvorne.

Ombord i ångaren BOHUSLÄN var det på Marstrand-bolagets tid restaurering i matsalong och försalong. Verksamheten drevs av restauratrisen, "trissan", som även hade till uppgift att hålla besättningen med mat.

"Trissan" var inte anställd av Marstrand-bolaget, utan var egenföretagare som utsågs av befälhavaren och betalades med besättningens kostpengar. Hon fick dessutom behålla hela intäkten från restaurationen och behövde inte betala hyra för att disponera de utrymmen som hörde till restaurationen. Under 1930- och 40-talen var Ruth Fern från Bovallstrand restauratris ombord i BOHUSLÄN.

För att klara verksamheten ombord anställde restauratrisen en kokerska och en eller flera servitriser. Servitriserna hade ingen enhetlig klädsel, men var klädda på ett passande sätt.

Sträderskan som var anställd av Marstrand-bolaget hade även till uppgift att passa upp befälhavaren. Om tiden räckte till fick hon även hjälpa till i restaurationen.

Matsalong med utsikt

Matsalongen på övre däck var avsedd för förstaklasspassagerarna. Samtliga 16 sittande gäster hade fönsterbord med utsikt. Från pentryt vid köket på mellandäck skickades maten upp med his-

Ett glatt gäng i matsalen i ångaren BOHUSLÄN när Babus Kamrater svor till Marstrand 1942. Foto från Clas Verne.

sen till övre pentryt, varifrån gästerna serverades vid bordet.

Från röksalong, damsalong och promenaddäck kunde passagerarna via en ringledning till pentryt kalla på servitrisen för att beställa exempelvis kaffe med tillbehör.

Enklare i försalongen

Försalongen under firdäck var avsedd för tredjeklasspassagerarna, vars utsikt begränsades till bordsgrannen eller möjligen en skymt av omgivningen genom de högt placerade runda fönstervertillerna. Även försalongen rymde 16 sittande

gäster. Försalongen användes numera som besättningens mäss.

Från försalong, aktersalong och nedre damsalong fanns ringledning till pentryt vid köket. I både matsalong och försalong serverades mat, men det var vanligast att gästerna i försalongen beställde in något billigare såsom öl och smörgås eller kaffe och bröd.

Skärgårdsbefolkningen utnyttjade ofta båtarna för lokala resor, behovet av att äta mat ombord var därför inte heller så stort. Både skärgårdsbefolkningen och många av sommarens utflyktsresenärer fick nöja sig med att resa i tredje klass.

Ångbåten Nr 3 2002

Försalongen som numera är besättningens mäs. I soffan Edger Blidberg och Åke Karlsson. Närmast kameran Erling Risfält. Foto Gunnar Söderberg 25 augusti 2003

Nyfångad stekt vitling

För de som valde att äta i matsalongen fanns alltid några olika rätter att välja mellan och man kunde få både starköl och vin ombord.

Vi låter Marstrand-bolagets kamrer Walter Nilsson berätta:

"Menyn fanns i en brun lädermapp, där även turlistan var insatt. På sommarens morgontur kl 7.15 från Marstrand till Göteborg serverades ofta nyfångad stekt vitling.

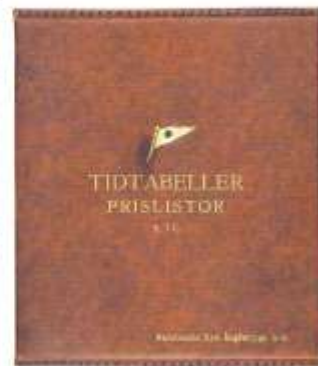
På de andra turerna var biff med lök den vanligaste rätten. Rödspätta, makrill

och annan fisk var förstås också vanlig på menyn. Fisken levererades direkt till båten av lokala fiskare längs kusten.

Besättningen hade ingen mäs utan åt sin mat på olika ställen ombord. Befälhavaren åt alltid i matsalongen, medan styrman och maskinchef åt i försalongen. Övriga besättningsmedlemmar åt i skansen och i andra utrymmen".

Av reklamannonserna från en bevarad lädermapp sannolikt utgiven 1939 framgår att G. Gustafsson i Bazar Alliance var leverantör av kött- och charkuterivaror till samtliga marstrandsbåtar.

Ångbåten Nr 3 2002

I matsalen fanns matsal och turlista i bruna lädermappar. Dessas bevarade mapp är sannolikt från 1939. Göra från Walter Nilsson

Minimala köksutrymmen

Maten ombord tillagades av kokerskan i köket på mellan däck. Spisen var på sedvanligt sätt koleldad. Köket var betydligt mindre än idag och började vid förkamt av spisen. För om köket låg ett pentryt som började i förkamt av den handdrivna mathissen. Ytan för om pentryt var avsett för passagerare och gods i likhet med övriga fyra ytor på mellandäck.

Färskrävar förvarades i ett iskåp på firdäck och i pentryt intill köket. Övriga matvaror förvarades i den svala källaren under försalongen. Främre delen av källaren var inredd med hyllställ för vinflaskor.

GUNNAR SÖDERBERG

KUNG RANE på Stillingsön

KUNG RANE var en legendarisk ängare på Bohuslänska Kustens linje mellan Göteborg och Uddevalla. En av bryggorna på denna linje var Stillingsön på Orust.

Lars Torstensson, sommarboende vid Stillingsön sedan barndomen, skriver här om Stillingsön, ångbåtsbrygga, badort och sommarparadis.

På östra Orust ligger Stillingsön (ursprungligen en ö, men idag p.g.a. landhöjningen en del av Orust). Där grundades 1865 en av de minsta badorterna i Bohuslän. Platsen ser fortfarande ut som en 1800-talsidyll, med vita hus, byggda i en engelskinfluerad stil med veranda, frontespiser och snickarglädje.

Badortsgrundaren hette Lars Bernzon. Även brodern Hans Bernzon uppförde villor på Stillingsön. Efter Lars Bernzons död övertogs badortsrörelsen av hans son, den driftige Malte Bernzon. Denne var också jordbrukare och ångbåtskommissionär, och han kallades ibland "kungen på Stillingsön".

Länge gick trafiken till och från Stillingsön huvudsakligen till sjöss. En av de första ångbåtarna var en liten hjulångare som hette UDDEVALLA. Den kunde inte lägga till vid Stillingsön, eftersom brygga saknades. I stället fick en roddare forsla passagerare och gods till och från färtyget.

Roddaren var en f. d. sjöman som hette Olof Olson. Han har beskrivits som "en mörk, jättelik, oerhört stark och kraftig man." Der sas att han i sin ungdom hade varit sjörövare! Olson bodde

Flygfoto av badorten Stillingsöns centrala del. Nedast till vänster, vid ångbåtsbryggan, Strandvillan som var societetsbua. Därefter, till vänster om vägen, affären och mitt emot denna, pensionatet med matservering. Ovanför småbåtsbryggan ligger Spövik, "Slottet", ursprungligen prästgård i Myckleby. Båtarna vid bryggan disponerades av badgästerna. Längst till höger Kleppan 1 där Olof Olson och senare hans dotter "Bad-Augusta" bodde. Vykort, sannolikt 1950-talet.

på Stillingsö holme, mitt emot Stillingsön, med sin familj.

Grunden till familjen Olsons hus finns fortfarande kvar på holmen, liksom en inristning i berget, som Olson gjorde. Ristningen lyder: "Sjömannen O. Olson odlade och bebodde ön 1876". Dessutom anges de övriga familjemedlemmarnas initialer.

Dottern Augusta, som också var robust och hade starka armar, blev så småningom känd som "Bad-Augusta",

sedan Malte Bernzon hade anställt henne som baderska i varmbadhuset på Stillingsön.

När badorten hade anlagts ökade ångbåtstrafiken. Det var en viktig händelse när ånghäten la till vid ångbåtsbryggan, som var belägen nedanför handelsboden.

"Ångarn blåser och folk sig skocklar/skängras åter som skum på sjö", skrev "bohusskalden" Fredrik Nycander i en dikt om Stillingsön.

Inristningen på Stillingsö holme.
Fotat Lars Torsteman 1988

När ångvisslan ljud kunde man på signalen höra vilken av båtarna det var som närmade sig.

En Stillingsöresa

I Bohusläns Hembygdsförbunds årskrift 1990 finns en uppsats av Gunnel Brodin med rubriken "Sommarflyttning till Stillingsön." Brodin skildrar hur hon som ung flicka företog denna flyttning tillsammans med sin familj, med ett bagage av tunga flyttlärar: "Vi kunde inte tänka oss att nedläta oss till något som att företa båtresa med ROBERT THORBURN - nej KUNG RANE skulle det

vara och alfra helst UDDEVALLA, men mest blev det KUNG RANE. Den låg vid Stenpiren, och där fanns nu ... flyttkarlar med lass, alla krönta av zinkbaljar med rumsväxter.

Man fick tings plats i god tid på båten. Samma sak med den hytt, som vi alltid disponerade på vår sjötur. Fröken Ellen i svart klänning och vitt midjeförkläde kom så vänligt och skramlade med sina nycklar och visade oss så vänligt in i den plyschklädda, röda härligheten, med ett förhänge av röd boj, på vilken fästs en lapp med 'Prof Lidén'. Man kände sig nästintill ägare av båten ...

Hans Bernzon, Kävrid, omgiven av städningarna Sara (till vänster) och Brita Lindö, i färd på en okänd ångare.

Fotat är inte taget senare än 1930 då Hans Bernzon avled.

Resenärer på Bohuslänska Kustens ångare VIKEN. Från vänster Oskar och Inger Almfält (?), okänd, Hans Bernzon (i vit hatt), Brita Lindö, gouven Gunnar Almfält (?), Maria (Maja) Fahlström (?), okänd.

Det var glädjefyllt att gläda genom hamninloppet, se alla båtar och känna igen alla byggnader, passera ett och annat mudderverk. Under tiden spred sig underbara dofter av lök och biff från matsalen. Men det var ju inget för oss, det visste vi, men möjligen ibland för Far."

Till sist var det efterlängtrade resmålet i sikte: "Man gick runt Ställingsöholmen, olidligt spännande minuter - och nu la man till vid ångbåtsbryggan. Malte gick där förstas frodig och viktig mitt bland folkhoppen, där man kände igen de flesta". Man klev i land, hälsade och gav sig av till sitt sommarhus.

Gösta Gustafsson berättar

"Det var något visst med Ställingsö brygga", säger Gösta Gustafsson, mångårig sommargäst på Ställingsön, i artikel om Ställingsön på 30-talet - blick i minnenas backspegel, tryckt i Ställingsöns Kulturhistoriska Sällsksaps årskrift nr 3 1998.

Övre bilden: KUNG RANE i färd med att lägga till vid Ställingsön.

Vykort, sannolikt 1930-talet

Nedre bilden: KUNG RANE lämnar Ställingsön. Badgäster som har väntat av resenärer står kvar på bryggan. Vid aefärden från Ställingsön backade ångbåtarna norrut för att undvika grundet mellan Ställingsön och Ställingsö holme. Vykort, sannolikt 1930-talet

Ångbåten Nr 3 2002

Ångbåten Nr 3 2002

"Alldeles särskilt på lördagarna när 'herarna' från stan kom, alltså familjeförskörarna. I vita linnkostymer och halmbhattar och med väskor med alla de goda ting som fruarna beställt och som de handlat i sista stund."

ibland kunde det gå dramatiskt till nere vid bryggan. Gustafsson skildrar ett olyckstillbud som han en gång bevittnade från KUNG RANE. Det drabbade handlaren, Emil Johansson.

KUNG RANE var på ingående, berättar Gustafsson. Ångaren var lastad med utflyttande badgäsfamiljer och deras packning, och på bryggan väntade hästskjutsar med flakvagnar.

"Precis när KUNG RANE skulle lägga till kom handlaren i sin nyinköpta Ford lastbil. Den årsmodellen var utrustad med små runda pedaler. Bromsen och gasen låg otillbörligt nära varandra. Johansson hade väl inte riktigt bekantat sig med dessa tekniska detaljer så när båten skulle lägga till körde han rakt ner i sjön.

Alla vi ombord stod förstas vid relingen och såg med blandade känslor denna olycka. Men Johansson klarade sig och

Övre bilden:

KUNG RANE vid Ställingsö brygga. Närmast kameran (vänsterrätt) Malte Bernzen.

Vykort, sannolikt 1930-talet

Nedre bilden:

KUNG RANE lämnar Ställingsö brygga. Foto Lennart Thorenson 1997

Foto Lennart Thorenson 1997

KUNG RANE kunde lägga till efter att ha gjort en liten extra sväng runt Fordens styrhytt.*

Badortslivet gav upphov till en särskild badortskultur. Badgästerna framförde egna sommarrevyer med lokal prägel i societetshuset "Säsen".

Ställingsörevyn 1935 hette "På kryss med m/s LYCKHOLM." Den var skriven av Gösta Gustafsson och Carl Gustaf Hulthe. Revy författarna uppträdde också som göteborgarna Karl och Oskar, två återkommande revyfigurer, i en sketch som eldare i pannrummet ombord på LYCKHOLM. Dekoren bestod av en väldig, svart panna med stor lucka. En lampa, en fläkt och röda kräpppersensor gav illusion av eld i pannan.

M/S LYCKHOLM förebilder var inte i första hand de bohuslänska ångbåtarna utan Amerikabåtarna. Hulthe hade nämligen deltagit i en västindisk kryssning med DROTTNINGHOLM, och han var full av intryck från denna resa. LYCKHOLM besöker också flera exotiska hamnar, bl a i Afrika.

Passagerarna utgörs dock av sommarvärdar på Ställingsön. I salongen ombord siter bl a "Asklands ifrå" Längedrag, "marinöverdirektör Schörner" och skåningen Solving, "en konstig kropp" som aldrig vågar sig ut på sjön, trots att han är gammal roddare!

Resans mål är "Lycksalighetens ö", d.v.s. Ställingsön. Den prisas som en härlig ö, även om Karl menar att den bara är för förstaklasspassagerare! Ön bebos av "byx- och västeuropéer", som är "borte med rocken"!

KUNG RANE-bilder

1906 uppförde mina farföräldrar ett hus strax utanför badorten. Därefter blev det många resor mellan Ställingsön och Göteborg. Under byggnadstiden byrde man dessutom rum i badortens pensionat nära ångbåtsbryggan. Min far, Gustaf Torstensson, var då 14 år, och ångbåtarna gjorde ett starkt intryck på honom.

På 1950- och 60-talen ägnade han sig åt amatörmaleri, och han målade med förklarlek Bohuslänska Kustens ångbåtar, särskilt KUNG RANE. Här återges en av hans tavlor, tillsammans med foton och vykort med liknande motiv. De minner om en epok som upphörde för mer än 50 år sedan. 1949 tog busstrafiken övert.

LARS TORSTENSSON

Källor, förutom de i texten angivna:

Nycander, Fredrik, *Storm och stiltje: äldre och nyare dikter*. Stockholm 1907.

Ställingsöns Kulturhistoriska Sällsks årskrift nr 1 1996 och 2 1997.

Otryckt revymaterial från 1930-talet i Gösta Gustafssons ägo.

KUNG RANE

Byggs 1896 vid Göteborgs Mek Verkstad för Ångbåts AB Bohuslänska Kusten i Uddevalla.

KUNG RANE var 37,10 m lång och 6,86 m bred. Ångaren hade en trippel-ångmaskin på 600 ind. hästkrafter som gav den en fart på 13 knop.

KUNG RANE trafikerade linjen Göteborg-Uddevalla och anlöpte Höviksnäs, Stenungsund, Svane-sund, Ställingsön, Lyckorna, Ljungskile, och Slussen på sina resor. Från 1930 anlöptes även Lilla Brattön. KUNG RANE gjorde vanligen två resor i veckan.

I slutet av 1930-talet gick KUNG RANE sommartid även "Orust Runt" och under andra världskriget gick den på yttre linjen mellan Göteborg och Strömstad.

KUNG RANE såldes 1945 till Landskrona och sattes i trafik på Öresund under namnet URANIEN-BORG. Då flyttades styrhytten upp ett däck. 1953 såldes ångaren för upphuggning i Belgien.

På sista sidan i detta nummer av *Ångbåten* finns sommartidslistan 1939 för ångbåtlinjen Göteborg-Uddevalla. KUNG RANE gjorde då tre resor i veckan.

Vi har läst...

HERBERT finns numera på sjön Mjörn där den går för Mjörns Ångbåtsförening. Foto Gunnar Söderberg 4 augusti 1993.

De vita båtarna 2

Författare: Gösta Johannesson

Format: 295x210 mm

Sidantal: 80

Trådbunden med hårda pärmar

Utgiven på eget förlag

ISBN 91-631-2756-3

Boken kan köpas direkt av författaren på

adressen Klockaregården, Holmedal,

672 94 Årjäng, telefon 0573-200 75.

Postgiro 404 82 21-8.

Priset är 250 kr + porto 40 kr.

De vita båtarna 2 behandlar båttrafiken på Dalslands kanals övre del, timmerhanteringen i äldre tid samt den nya tid

som bröt in efter andra världskrigets slut när trafiken flyttade från sjöar och vattendrag till fasta marken.

Det var en vital författare som under Bok & Biblioteksmässan i Göteborg 22 september firade sin 80-årsdag och presenterade sin nya bok *De vita båtarna 2*

Gösta Johannesson är sedan många år bosatt i Holmedal, i sydvästra Värmland, där han verkat som lärare och kantor. Holmedal ligger väster om Årjäng. Med rötter från bygden har han lätt fatt kontakt med folk som berättat om gamla tider. Dessa berättelser har resulterat i en rad böcker.

Första delen av *De vita båtarna* utkom

1983 och behandlade Ångfartygs AB Bengtsfors-Nordmarkens trafik på Silarna, Lelängen och Stora Lee i Dalslands kanals sjösystem. En sammanfattning om denna trafik finns i *De vita båtarna 2* och kompletteras med berättelser från senare tid.

Nordmarks härad i sydvästra Värmland var orienterat mot Norge. Det var närmare till Halden och Oslo än till Karlstad och Stockholm. I Halden med sin vanligtvis isfria hamn låg Saugbrugsföreningen som köpte skog och här sålde man boskap och handlade.

Unionsupplösningen 1905 innebar motsättningar mellan Sverige och Norge på hög nivå. Gränstrakterna skulle knytas samman med det egna landet. Men folk utmed gränsen fortsatte att umgås och handla med varandra. Endast andra världskriget satte tillfälligt stopp för detta.

Transporterna av timmer, virke och massa möjliggjordes av sjöarna, kanalerna och ångbåtarna. Stora Lee och Halden-vassdraget åtskyls av ett smalt näs där timret kördes på land för vidare bogsering till Halden. Virke gick med järnväg från Ed till Halden.

Timmer bogserades i mosor medan virke och massa lastades i prämar. Vi får följa bogserbåtarna HELLE och HERBERT i deras arbete med mosor och med prämar, över sjöarna och genom kanalen, ibland ända till Göteborg.

HERBERT finns numera på sjön Mjörn där den går för Mjörns Ångbåtsförening.

INGVAR KRONHAMN

Vi har läst...

Fiskebåtarna & Varven

Svenskbyggda motoriserade fiskefartyg i svenskt fiske

Författare: Vidar Blom, Lennart Bornmalrn och Krister Bång
Format: 180x270 mm stående
Sidantal 512
Trådbunden med hårda pärmar
Förlag: Air Historic Research, Nässjö 2002
ISBN 91 973892 1 8

Boken kan köpas genom att sätta in 520 kr på postgiro 124 55 11-9 Träfskebåtarna. Vid avhämtning är priset 460 kr. Ring Krister Bång 031-62 95 40 eller 031-26 38 38.

Till kustkulturen hör fiskebåtarna om man med båt avser ordet i sin vidare betydelse.

Allt färre av de genuina träfiskebåtarna finns idag kvar på kusten. De bukiga träskroven har ersatts av farkoster byggda av plåt eller plast och de dunkande tändkulemotorerna av dundrande dieselmotorer.

Upphuggningen av träfiskebåtar har dessutom uppmuntrats genom bidrag för förnyring och effektivisering av fiskeflottan.

En bok om de svenskbyggda träfiskebåtarna har nu kommit ut efter flera års faktainsamling av en förening för dokumentation av fiskefartygen och varven. Boken är på över 500 sidor och har blivit en succé. En andra upplaga har redan tryckts.

I boken beskrivs ca 1300 fiskebåtar

LL 110 KLINGERÖ levererades 1964 från Bröderna Olsson Båtvare i Strövböck till ett partiväveri i Fiskeången.

KLINGERÖ såldes till Danmark 1973 och byggd upp 1992.

Foto Ragnar Hurdén/Göran Olsson

över 12 meters längd, 750 av dem presenteras med foto. Båtarna är förtecknade efter byggnadsvarv med namn, bemott, ägare, överlåtelse, motorbyten och händelser av intresse.

Även varven presenteras med en kort historik men en mera omfattande sådan kan vi förvänta oss i nästa del som tar upp just träbåtsvarven samt motortillverkarna.

INGVAR

Årets bästa fotobok

Vid årets bokmässor i Göteborg gick priset för "Årets bästa fotobok" till Bertil Quirin för hans bok "Bohuslän i svartvitt", som vi anmälde i *Ångbåten* nr 107. Vi gratulerar!

Som vi nämnde i förra numret har vi fått möjlighet att sälja den fina boken till våra medlemmar för ett stycket förmånligt pris: 500 kronor vid leverans "över disk" (antingen ombord eller på annan plats efter överenskommelse), alternativt levererad per post (varvid tillkommer 90 kronor för porto).

Den perfekta födelsedagspresenten eller julklappen! Kontakta redaktionen!

Ångbåten Nr 3 2002

Aktersalongen

Hemsidan

Sedan juni 2001, då räkneverket nollställdes, har vår webbplats haft över 10 000 besökare. Som våra surfande medlemmar observerat har vi nyligen bytt layout. Vi är givetvis själva nöjda med det nya utseendet, men tar gärna emot synpunkter.

För att komma in på medlemsarcan använder Du liksom tidigare användarnamnet "steamboat" och lösenordet "maskintelegraf". Där hittar Du bland annat korta presentationer av styrelseledamöter och funktionärer i Sällskapet, med telefonnummer och mejladresser.

Färjegänget har en egen webbplats, <http://w1.314.telia.com/967Eu31423856/> (Du hittar en länk till den på Sällskapets webbplats), bl. a. med hela artikelserien om den stora pannrenoveringen (*Ångbåten* 102 till 107), och massvis med trevliga bilder.

Bertil arbetar med att presentera utdrag ur gamla *Ångbåtar*. En inkomplett innehållsförteckning, från nr 1 (augusti 1965), kommer att läggas upp under hösten. (Någon komplett sådan lär dröja...). Mattias arbetar vidare med BOHUSLÄNS renoveringar under årens lopp och en presentation av ångarens insida.

En fråga som varje webbansvarig ställer sig (eller åtminstone borde ställa sig) är hur man gör en bra avvägning mellan bilder och finess, och ren text. Den som sitter med ett slott modem kopplad till telefontråden har ingen glädje av en sida med många stora bilder som gör

Ångbåten Nr 3 2002

En onsdagskväll 2002

Här skriver Göran Nylén som tillsammans med sambon Britt snabbt fannit sig tillrättas ombord i BOHUSLÄN.

- Håll mot tornet på Kånsö!

- Håll mot tornet, bekräftar jag.

Vi steamar med behaglig fart genom "Snobbrinnan" i Göteborgs södra skärgård. Hon, BOHUSLÄN, är ganska svårstyrd med sina kraftiga roderkäringar. Det gäller att parera i god tid. Men vilken känsla att få ratta denna raritet.

Det är andra resan för oss, min sambo Britt och jag. Efter pensioneringen ville vi pröva på något nytt och genom bekantas bekanta fick vi idén att gå ut med BOHUSLÄN.

Jag har ett förlutet som fiskare, gick iland 1962, och Britt har länge haft en gammal önskan att gå till sjöss. Och nu är vi möntrade ombord på detta fantastiska fartyg - jag på däck och Britt i intendenturen.

Jobbet kan vara körigt på Britts avdelning och jag får även gå under däck och svettas i disken. Men miljön, kamratskapet ombord och alla tacksamma passagerare som stiger av vid Stenpiren överväger det mesta.

GÖRAN

presentationen långsam. Har vi hållit rätt balans?

Vi vill gärna höra Din synpunkt!

WEBMASTERDDON
bertil@phc.gu.se
mattias@jarlstedt.com

BOHUSLÄN i NM

Modellen av Bohuslän på kvälltur
Foto Anders Carlberg

Vid de nordiska mästerskapen i radiostyrda fartygsmodeller 19-21 juli 2002 i Falun tog ångaren BOHUSLÄN hem segern i den mest hedervärda klassen, F2.

Klass F2 innebär att man byggt modellen själv, skalenligt efter förebildens originalritningar. Det är vår medlem Arne Larsson från Katrineholm som byggt den fina modellen av BOHUSLÄN.

Det är givetvis han som skall gratuleras till segern efter sju års knäp och en lyckad manövrering av ångaren på tävlingsbanan i Östanforsån.

Även modellen är försedd med ångpanna och ångmaskin, om än av japansk tillverkning. Ångmaskin kräver större skicklighet i handhavandet än om modellen är utrustad med elmotor. Av 54 deltagande båtar vid NM hade endast två ångmaskin.

Arne Larsson är sommartid även aktiv ombord i den "riktiga" BOHUSLÄN och har således haft goda möjligheter att studera modellens förlaga på nära håll.

INGVAR

Sällskapet Ångbåten

BOX 2072
403 12 GÖTEBORG

ADRESS- UPPDATERING

410 566 900

Vid definitiv avflyttning sänds
försändelsen vidare till nya adressen.
Rapportkort med nya adressen sänds
till Postkontoret 403 10 Göteborg

B FÖRENINGSG- BREV

BOHUSBÅTARNAS

SOMMARTURER 1939

för ång. »GÖTEBORG» - Gbg, »OSLO» - O., »UDDEVALLA» - Ua,
»KUNG RANE» - KR., »ROBERT THORBURN» - RT., »VALBORG»
- Vbg., »BORGILA» - Bga, och »BOHUS» - Bhs, gällande från och
med den 10 juni till och med den 31 augusti 1939.

Göteborg—Tjörn—Stenungsund—Orust—Ljungskile
—Uddevalle och åter.

	Sön. o.	Mänd.	Tisd.	Onsd.	Torsd.	Fredag		vardag före	
	helgd.					Bga	Vbg	RT	Bhs
Från GÖTEBORG	8.00	10.00	10.00	10.00	10.00	6.00	10.00	10.00	14.15
• Marstrand					12.15				
• Hoviksnäs	11.00	13.15	13.00	12.30	13.15		12.30	13.00	16.45
• Lilla Brattön	11.15							13.15	17.00
• Stenungsund	11.30	13.45	13.30	13.00	13.45		13.00	13.30	17.30
• Svanesund	12.00	14.15	14.00	13.30	14.15		13.30	14.00	18.00
• Sesterviken					14.25				
• Stillingsön	12.30	14.45	14.30	14.00	14.45		14.00	14.30	18.30
• Lyckorna	12.50	15.05	14.50	14.20	15.05		14.20	14.50	18.50
• Ljungskile		15.15	15.00	14.30	15.15		14.30	15.00	19.00
• Slussen		16.15	16.00	15.30	16.15		15.30	16.00	20.00
Ank. UDDEVALLA	14.15	17.30	17.00	16.30	17.15	11.45	16.30	17.15	21.00
	Sön. o.	Mänd.	Tisd.	Onsd.	Torsd.	Fred	lörd.		
	helgd.							Bga	RT
Från UDDEVALLA		15.00	7.30	7.45	7.30	7.45	7.45	6.00	
• Slussen	14.00	15.50	8.15	8.30	8.15	8.30	8.30		
• Lyckorna		16.30	9.05	9.05	9.05	9.05	9.05		
• Ljungskile			9.15	9.15	9.15	9.15	9.15		
• Stillingsön	13.45	16.45	9.45	9.45	9.45	9.45	9.45	7.05	
• Sesterviken					10.05				
• Svanesund	14.15	17.15	10.15	10.15	10.15	10.15	10.15	7.30	
• Stenungsund		17.45	10.45	10.45	10.45	10.45	10.45	8.00	
• Lilla Brattön	15.00	18.00							
• Hoviksnäs	15.15	18.15	11.15	11.15	11.15	11.00	11.15	8.15	
• Marstrand						12.00			
Ank. GÖTEBORG	19.00	21.30	14.30	14.15	14.30	14.30	14.30	11.15	